Ömer Ferid Kam

İran Edebiyatı Tarihi (900'den 1300'e Kadar)

Bütün Eserleri: 8

Yayına Hazırlayan: Mustafa Yasin Başçetin

Edebiyat

Ömer Ferid Kam

İran Edebiyatı Tarihi

(900'den-1300'e Kadar)

Bütün Eserleri: 8

Yayına Hazırlayan

Mustafa Yasin Başçetin

Karanlık
hep
vardır,
çabalayan
ışıktır.

Büyüyenay Yayınları: 567
Edebiyat: 153

Ömer Ferid Kam
İran Edebiyatı Tarihi
(900'den-1300'e Kadar)

Yayın Yönetmeni
Mustafa Kirenci

Yayına Hazırlayan
Mustafa Yasin Başçetin

Editör
Özgür Kıyçak

Kapak Tasarımı
Davut Köse

Mizanpaj
DBY Ajans

Baskı
Ana Basın Yayın Gıda İnş. San. ve Tic. A. Ş.
Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. 2622. Sok.
Güven İş Merkezi, No: 6/13 Bağcılar/İstanbul
Telefon: 0212 446 05 99 • Fax: 0212 422 79 29
Matbaa Sertifikası No: 52729

1. Baskı
İstanbul, Kasım 2023
ISBN 978-625-6394-64-3
T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Sertifika No: 61015

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI
Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)
Ömer Ferid Kam, İran Edebiyatı Tarihi,
Yayına Hazırlayan: Mustafa Yasin Başçetin
Editör: Özgür Kıyçak
ISBN 978-625-6394-64-3 Ebat: 14,0 x 23,0 cm 304 s.
1. Edebiyat 2. Şiir 3. Fars Edebiyatı

BÜYÜYENAY YAYINLARI
İskenderpaşa Mahallesi
Kıztaşı Cad, Açıklar Sokak
No: 15, Kat: 2
TR-34080 Fatih - İstanbul
Tel. - Faks: 0212 533 18 11
www.buyuyenay.com

İçindekiler

İran Edebiyatı Tarihi
Müderris Ferid Beg Efendi'nin Takrirleridir

Ön Söz

Osmanlı'nın son dönemi Doğu-Batı arasında kalan bir dönemdir. Bu dönemde yetişen sanatkârların hem eserlerinde hem de hayatlarında bu ikilik görülür. Osmanlı'nın son dönemiyle Cumhuriyet'e tanıklık eden Ömer Ferid Kam'ın ilmî ve edebî şahsiyetinin şekillenmesinde de Doğu ve Batı'nın ortak bir katkısı olmuştur. Doğu'da Hafiz-ı Şirazî, Sâdî-i Şirazî, Mevlâna; Batı'da ise XVIII ve XIX. asır Romantiklerini yakından tanıyan Ömer Ferid Kam; Farsça, Arapça, hadis ilmi, tasavvuf ve Doğu mitolojisinin yanı sıra Fransızcaya, Batı felsefelerine ve düşünce sistemlerine de hâkimdir. Onun bu yönü çalışmalarında Doğu ve Batı'ya ait unsurları karşılaştırmalı olarak farklı açılardan ele alabilmesini sağlamıştır.

Sanatkârların hayatları ve eserleri hakkında ilginç ve tafsilatlı malumatın yanı sıra eserlerinden örneklerin yer aldığı tezkire türü uzun bir süre varlığını devam ettirdikten sonra yerini modern anlamda edebiyat tarihlerine bırakmıştır. Tabii olarak tezkireler birinci el bilgi kaynakları olması münasebetiyle birçok modern türe kaynaklık etmiştir. Zira bazı tezkirecinin sanatkârlarla aynı veya yakın dönemde yaşadığı, mektuplaştığı, görüştüğü ve arkadaş olduğu bilinmektedir. Bu durum tezkireleri bilgiye aracısız ya da daha az taşıyıcı vasıtasıyla ulaşmaları sebebiyle rakipsiz kılmaktadır. XIX. asırdan itibaren bu kıymetli kaynaklar yerlerini daha sistematik bir yöntemle kaleme alınan edebiyat tarihlerine bırakmaya başlamıştır.

Türk edebiyatında ilk defa XIX. asırda kaleme alınmaya başlanan edebiyat tarihlerinin ilki Abdülhalim Memduh'un *Tarih-i*

Edebiyyat-ı Osmaniyye'sidir. Daha sonra Şahabeddin Süleyman, Faik Reşad, Ali Ekrem Bolayır, M. Fuad Köprülü gibi isimlerin kaleme aldığı eserler ilk edebiyat tarihlerimizdir.

Fars edebiyat sahası ile alakalı olarak Herman Ethe'nin *Neopersische Litteratur* adlı eseri Batılıların Doğu edebiyatları hakkında kaleme aldıkları ilk eserlerden biridir. 1900'lerin başında Edward Franville Brown, Jan Rypka gibi çeşitli yabancıların yanı sıra Zebihullah-i Safa, Muhammed Taki-i Bahar, Sadık Rızazade-i Şafak, Said-i Nefisî, Muhammed Rıza Şefi-i Kedkeni, Abdulhuseyn Zerrinkub gibi isimler tarafından İran'da edebiyat tarihleri kaleme alınmıştır. Ömer Ferid Kam'ın kaleme aldığı eser de İran edebiyatı tarihi ile alakalı kaleme alınan ilk eserler arasında yer alır.

Hint ve İran sahasında kaleme alınan eserler Osmanlıların her zaman ilgisini çekmiştir. Osmanlı sanatkârları, bu coğrafyadaki sanatkârları yakından takip etmiştir. Buralarda yetişen şairlerin eserlerine yazılan sayısız şerhler, tercümeler ve nazireler bu takip sonucu oluşan etkileşimin önemli mahsulleridir. Ömer Ferid Kam'ın, Darü'l-Fünun'da İran edebiyatı müderrisliği yaptığı dönemde İran edebiyatı tarihi olarak hazırladığı, iki kısımdan meydana gelen ders notlarının birinci kısmında İran'nın Pişdadiyan Sülalesi'nden II. Dara'ya kadar olan mitolojik dönem hakkında bilgiler verilmiştir. Bu kısım henüz yayımlanmamıştır. Sâmanîler devrinden Sâdî-i Şirazî'ye kadar olan devirde yaşanan tarihi hadiseler, sultanlar, şairler hakkında bilgiler ve eserlerinden örnekler verilen ikinci kısmı 1927'de Darü'l-Fünun Matbaası'nda basılmıştır. Bu eser, Türk edebiyatında basılan ilk İran edebiyatı tarihi kitabı olması açısından oldukça önemlidir.

Çalışmada, Ömer Ferid Kam'ın hayatı ve eserleri hakkında kronolojiye uygun olarak bilgiler verildikten sonra *İran Edebiyatı Tarihi* adlı Osmanlıca eserin TDK nüshası esas alınarak hafif transkripsiyonlu harf aktarımı yapılmıştır. Çalışmanın sonunda araştırmacılara kolaylık sağlayacağını düşündüğümüz özel adlar dizini bulunmaktadır. Arapça unsurlar ve Farsça şiirlerin Türkçeye çevirileri dipnotta verilmiştir. Bu çalışmanın dili ve üslubu

açısından hem İran edebiyatına ilgi duyanlar hem de İran edebiyatını ilmî boyutta inceleyen araştırmacılar içün kaynak bir eser olması temenni edilmektedir.

Göstemiş olduğumuz bütün hassasiyetimize rağmen çalışmada karşılaşılacak kusurların mazur görülmesi ve bunların bizlere bildirilmesini sizlerden istirham ederiz.

Mustafa Yasin Başçetin
Ankara 2023

Kaynakça

Atalay, M. (2014). *İran Edebiyatı Tarihi Başlangıçtan Gaznelilere Kadar, İstanbul.* İstanbul: Demavend Yayınları.

Bolay, S. H. (1988). *Ferît Kam.* Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay.

Bolay, S. H. (2001). "Ömer Ferid Kam". *TDVİA,* (s. 271-273).

Bulut, D. (2019). *Ferit Kam'da varlık ve Tanrı.* (Yayımlanmamış YL Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Can, B., & Keskin, N. K. (2018). Ömer Ferit Kam'ın "Hurûfî Miftâhı". *Divanlar arasında bir ömür: Prof. Dr. Ahmet Mermer armağanı (Ed. Neslihan Koç Keskin, Muvaffak Eflatun)* (s. 489-596). içinde Ankara: Akçağ Yay.

Çaylı, Z. (2019). "Ferit Kam'ın Panteizm Eleştirisi Bağlamında 'Vahdet-i Vücûd' Anlayışı". *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 6*(10), s. 241-271.

Değirmençay, V. (2006). "Ömer Ferid Kam'ın Farsça Şiirleri ve Türkçe Çevirisi". *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*(29), s. 169-181.

Dilmen, İ. N. (2019). *Tarih-i Edebiyyat Dersleri - 1. Cilt Yazar (hzl. Orhan Kaplan).* İstanbul: Akademik Kitaplar.

Ganjoor.net. (2022). https://ganjoor.net/ adresinden alındı

İnal, İ. M. (1969). *Son Asır Türk Şairleri* (Cilt II). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

İz, M. (1964). "Müderris Ömer Ferid Kam". *İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü Dergisi*(2), s. 201-212.

Kam, Ö. F. (1987). *Dinî Felsefî Sohbetler (hzl. Süleyman Hayri Bolay).* Ankara: DİB. Yay.

Kam, Ö. F. (1994). *Vahdet-i Vücûd (Sadeleştiren: Ethem Cebecioğlu).* Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yay.

Kam, Ö. F. (1998). *Âsâr-ı Edebiyye Tedkîkâtı Dersleri (Edebî Eserlerin İncelenmesi) (hzl. Ali Yıldırım).* Elazığ: Türkiye ve Türk Dünyası İktisadî ve Sosyal Araştırmalar Vakfı Elazığ Şubesi Yayınları: 3 Türk Edebiyatı Dizisi: 1.

Kam, Ö. F. (2000). *Avrupa Mektupları.* İstanbul: Dergâh Yay.

Kam, Ö. F. (2008). *Âsâr-ı Edebiye Tedkîkâtı (hzl. Halil Çeltik).* Ankara: Birleşik Yay.

Kam, Ö. F. (2021). *Avrupa Mektupları / Bütün Yazıları: 2 (hzl. Suat Ak).* İstanbul: Büyüyenay Yay.

Kam, Ö. F. (2021). *Dinî-Felsefî Sohbetler (hzl. Suat Ak).* İstanbul: Büyüyenay Yay.

Kam, Ö. F. (2021). *İlm-i Ahlâk (hzl. Suat Ak).* İstanbul: Büyüyenay Yay.

Kam, Ö. F. (2021). *Metafizik (hzl. Suat Ak).* İstanbul: Büyüyenay Yay.

Kam, Ö. F. (2021). *Vahdet-i Vücûd (hzl. Mustafa Kara).* İstanbul: Dergâh Yay.

Kanar, M. (2013). *Çağdaş İran Edebiyatının Doğuşu ve Gelişmesi.* İstanbul: Say Yayınları.

Levend, A. S. (1946). *Profesör Ferit Kam Hayatı ve Eserleri.* İstanbul: Bürhaneddin Erenler Matbaası.

Ömer Ferid Kam'ın hayatı, eserleri ve vahdet-i vücûd anlayışı. (2018). (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.

Özalp, M. N. (2000). *Ömer Ferid Kam.* Ankara: Millî Eğitim Basımevi.

Sona, İ. (2020). Ömer Ferit Kam. 10 01, 2022 tarihinde http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/omer-ferit-kam adresinden alındı

Sona, İ. (2021). *Ömer Ferit Kam ve Kudemâ (Sâbit, Bâki, Kınalızâde Ali Çelebi).* İstanbul: Kesit Yayınları.

Sümer, M. (2022). *Muhtasar İran Edebiyatı Tarihi ve Tartışmalar.* Ankara: Kriter Yayınları.

Tarlan, A. N. (1944). *İran Edebiyatı.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Uysal, E. (1986). "Ferit Kam'ın Tercüme-i Hal Hakkındaki Düşünceleri ve Kınalızade ile İlgili Bir Denemesi". *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi*(1), s. 133-139.

Uysal, E. (1986). "Ferit Kam'ın Tercüme-i Hâl Hakkındaki Düşünceleri ve Kınalızade ile ilgili Bir Denemesi". *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1*(1), s. 133-139.

Yıldırım, N. (2017). *İran Edebiyatı Başlangıçtan İslamiyet'e Kadar.* İstanbul: Pinhan Yayıncılık.

Yıldırım, N. (2021). *İran Edebiyatı İslamiyetten Gaznelilere.* İstanbul: Pinhan Yayıncılık.

Dizin